

Strategia

sectorială de cheltuieli în domeniul culturii, agrementului și sportului, pe anii 2012-2014

Analiza și tendințele principale ale sectorului

Strategia sectorială de cheltuieli în domeniul culturii, agrementului și sportului, pe anii 2012-2014 este divizată pe domenii:

- Cultura și arta
- Tineretul și sportul

Cheltuielile domeniului „Cultură și artă” întrunesc activitatea instituțiilor de cultură din subordinea Ministerului Culturii, Ministerului Educației și autorităților administrației publice locale din teritoriu, a Consiliului Coordonator al Audiovizualului și Biroului Relații Interetnice, a raiofizurilor naționale și regional – Compania „Teleradio-Moldova” și Compania „Teleradio-Găgăuzia”.

Organul central de specialitate în domeniul culturii este Ministerul Culturii, care are în subordine nemijlocită, administrează și monitorizează 51 de instituții și organizații dintre care:

- Instituții teatral-concertistice - 16
- Muzeu național - 4
- Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi”
- Biblioteci naționale - 2
- Întreprinderi de stat cu profil poligrafic - 2
- Edituri - 2
- instituții, întreprinderi și societăți pe acțiuni -15.

Activitatea ministerului nu se limitează doar la administrarea acestui număr de instituții și organizații. Ministerul monitorizează din punct de vedere metodic activitatea a 1232 case de cultură, 1380 biblioteci, 107 muzee din teritoriu, 109 instituții de învățământ artistic extrașcolar, cât și cele 35 de direcții/secții cultură, dar și 4000 formații artistice de amatori, dintre care 795 cu titlul „model”.

Problemele cheie cu care se confruntă sistemul

- Asigurarea managementului eficient. Nu se acordă o atenție sporită perfecționării cadrelor din domeniul culturii, actualizării și revizuirii necesităților de formare profesională.
- Pregătirea și perfecționarea cadrelor în domeniul cercetărilor metodologice și tehnice în domeniul restaurării monumentelor istorice.
- Necesitatea modificării cadrului juridic și organizatoric privind protecția eficientă a monumentelor în scopul stopării degradării și distrugerii patrimoniului cultural moștenit și pentru a-l putea transmite în stare nealterată generațiilor viitoare, este
- Starea deplorabilă a edificiilor. Majoritatea instituțiilor teatral-concertistice necesită reparație și schimbarea rețelelor electrice, modernizarea mecanicii scenei cu testările tehnice, reparația sistemelor de ventilare, rețelele ingineresti, reparația blocurilor sanitare, este necesară instalarea sistemelor antiincendiar.
- Baza tehnică materială depășită a instituțiilor. În instituțiile teatral-concertistice este necesară modernizarea utilajului scenic, procurarea instalațiilor pentru lumină și sunet, completarea cu instrumente muzicale, precum și lipsa de transport în instituțiile de cultură, care duce la cheltuieli majore pentru închirierea acestora. Concomitent, în instituțiile respective se atestă managementul ineficient în utilizarea resurselor, ce necesită îmbunătățiri considerabile și modificări de structură și rețea.
- Informatizarea sferei culturii, societatea informațională înaintînd noi cerințe față de formarea resurselor informaționale și de comunicații ale mediului cultural, patrimoniul cultural fiind una din componentele de bază ale dezvoltării umane.

Prioritățile principale ale sectorului

Activitatea instituțiilor din sector este axată pe asigurarea realizării obiectivelor prioritare ale activității Guvernului Republicii Moldova, documentelor strategice naționale și sectoriale, principalele obiective desemnate fiind: dezvoltarea artei contemporane ca mijloc de promovare și afirmare a culturii naționale, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional, prin crearea condițiilor necesare, susținerea infrastructurii și educației artistice, înlesnirii accesului și încurajarea participării largi a cetățenilor la procesele cultural-artistice.

Programul în domeniul culturii și artei pe anii 2012-2014 include următoarele subprograme:

- Subprogramul I. Elaborare a politicii și management în domeniul culturii, agrementului și sportului
- Subprogramul II. Dezvoltare a culturii
- Subprogramul III. Protejarea patrimoniului cultural național
- Subprogramul IV. Susținere a de stat a televiziunii și radiodifuziunii publice
- Subprogramul V. Susținerea creației literare și a presei

Probleme-cheie / politici	Acțiuni prioritare de politică	Costurile acțiunilor pe ani (mii lei)			Indicatori de monitorizare
		2012	2013	2014	
SUBPROGRAMUL I. Elaborare a politicii și management în domeniul culturii, agrementului și sportului include activitatea organelor administrative în domeniul culturii ale unităților administrativ-teritoriale, a aparatului Ministerului Culturii, activitatea Consiliului Coordonator al Audiovizualului. Scopul subprogramului: Asigurarea unui sistem managerial adecvat în ramură					
<u>A. Probleme-cheie</u> <ul style="list-style-type: none"> • Insuficiența cadrelor profesionale de specialitate, în special cu pregătire în domeniul managementului culturii • Responsabilități limitate în vederea elaborării și promovării politicii în domeniu pe sectorul finanțat din bugetele unităților administrativ-teritoriale • Imperfecțiunea cadrului legislativ și normativ în domeniul culturii. 	<u>A. Acțiuni curente</u> <ul style="list-style-type: none"> • Activitatea autorităților administrative centrale și locale în elaborarea politicilor și management în domeniul culturii 	15131,8	15259,8	15394,3	<ul style="list-style-type: none"> • 10 persoane instruite anual • 5 persoane instruite • 5 proiecte de acte normative și legislative elaborate; • cadru metodologic elaborat • norme implementate
	<u>C. Acțiuni noi identificate</u> <ul style="list-style-type: none"> • Fortificarea capacităților aparatului central al Ministerului Culturii prin perfecționarea și pregătirea continuă a cadrelor 	20,0	20,0	20,0	
	<ul style="list-style-type: none"> • Îmbunătățirea managementului în instituțiile de cultură prin evaluarea și substituirea metodelor și tehnicilor utilizate cu altele mai eficiente 	10,0	10,0	10,0	
<u>B. Obiective de politici pe termen mediu</u> <ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltarea capacităților pentru planificarea și monitorizarea politicilor în sector • Îmbunătățirea managementului în domeniul culturii 	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea propunerilor de modificare a cadrului legislativ și normativ în domeniul culturii • Asigurarea cadrului metodologic privind modernizarea prin transformarea instituțiilor de cultură din teritoriu în Centre de cultură și agrement, precum și diversificarea activității acestora pentru acoperirea necesităților culturale a comunității; • Implementarea normelor salariale noi. 	130,0	130,0	130,0	
		1470,2	4484,4	5374,1	
SUBPROGRAMUL II. Dezvoltare a culturii include activitățile ce țin de susținerea de către stat a bibliotecilor, muzeelor, caselor de cultură, teatrelor, organizațiilor concertistice, formațiilor artistice de amatori, altor organizații culturale, desfășurarea acțiunilor culturale naționale și de nivel local, finanțarea programelor/proiectelor culturale desfășurate de asociații obștești, susținerea diasporei moldovenești etc. Scopul subprogramului: Promovarea valorilor culturale, prin asigurarea respectării libertăților și drepturilor fundamentale privind libertatea de expresie și de creație, șanse egale și accesul liber la cultură, participarea la viața culturală.					

Probleme-cheie / politici	Acțiuni prioritare de politică	Costurile acțiunilor pe ani (mii lei)			Indicatori de monitorizare
		2012	2013	2014	
<p>A. Probleme-cheie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Accesul insuficient al populației la resursele informaționale și valorile culturale • Lipsa conexiunii bibliotecilor la internet • Deteriorarea bazei tehnico-materiale a instituțiilor de cultură, lipsa de utilaj modem • Necesitatea diversificării și dezvoltării artei teatrale și muzicale contemporane • Nivelul insuficient de popularizare și de promovare a valorilor culturale naționale în plan internațional • Stimularea insuficientă a creației artistice contemporane, în special a tinerilor artiști • Lipsa mecanismelor privind dezvoltarea industriilor culturale. • Insuficiența cadrului legislativ și normativ privind patrimoniul cultural național • Lipsa registrului patrimoniului național mobil și a patrimoniului cultural imaterial • Capacitatea scăzută a bazei tehnice a instituțiilor muzeale • Rata joasă de completare a fondurilor și colecțiilor de stat cu bunuri culturale • Lipsa sistemelor tehnice performante privind securitatea instituțiilor de patrimoniu cultural; Promovarea insuficientă a unor obiecte de patrimoniu cultural național pentru includere în Lista patrimoniului mondial UNESCO. <p>B. Obiective de politici pe termen mediu</p> <ul style="list-style-type: none"> • Crearea condițiilor de acces a 	<p>A. Acțiuni curente</p> <ul style="list-style-type: none"> • Desfășurarea activității instituțiilor de cultură din teritoriu întru realizarea politicii statului în domeniu prin susținerea financiară a activității instituțiilor teatral-concertistice, organizarea evenimentelor culturale la nivel național și internațional. • Achiziționarea operelor literar dramatice, operelor de patrimoniu cultural și obiectelor de artizanat • Completarea bibliotecilor naționale cu literatură • Digitalizarea colecțiilor de bibliotecă și includerea acestora în baza de date internaționale <p>C. Acțiuni noi identificate</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asigurarea cu mijloace de transport a instituțiilor teatral-concertistice din subordinea Ministerului Culturii • Organizarea turneelor instituțiilor teatral-concertistice în teritoriul țării • Organizarea și participarea la evenimente cultural-artistice naționale și internaționale • Realizarea programului Guvernamental de susținere a diasporei moldovenești • Acordarea Premiilor anuale ale Ministerului Culturii pentru cele mai reprezentative creații în domeniul literaturii, teatrului, muzicii, coregrafiei, cinematografeiei, artelor plastice, restaurării, conservării patrimoniului cultural și al muzeografeiei • Susținerea proiectelor/programelor 	431866,5	438901,3	446221,1	<ul style="list-style-type: none"> • 35 lucrări achiziționate • completarea cu literatură a două biblioteci • digitalizarea a 10 mii documente anual • asigurarea anuală cu transport a unei instituții de cultură; • 350 de turnee și evenimente teatral-concertistice organizate anual în teritoriu; • 20 evenimente cultural-artistice organizate; • numărul acțiunilor culturale • 10 personalități stimulate • 10 proiecte
		300,0	300,0	300,0	
		360,0	360,0	360,0	
		53,0	53,0	53,0	
		500,0	500,0	500,0	
		500,0	500,0	500,0	
		3490,3	3490,3	3490,3	
		150,0	150,0	150,0	
		200,0	200,0	200,0	

Probleme-cheie / politici	Acțiuni prioritare de politică	Costurile acțiunilor pe ani (mii lei)			Indicatori de monitorizare
		2012	2013	2014	
<p>populației la valorile culturale</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aplicarea prevederilor acordurilor bilaterale, interministeriale și interguvernamentale cu componentă culturală • Stimularea oamenilor de creație și angajaților din domeniul culturii care au obținut performanțe în activitate • Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural material și imaterial • Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural construit. 	<p>culturale desfășurate de asociații obștești</p> <ul style="list-style-type: none"> • Reparația/restaurarea obiectelor de menire culturală, inclusiv a obiectelor ce constituie monumente istorice • Desfășurarea activității de întreținere și punere în valoare a instituțiilor de cultură (biblioteci și muzee) • Instituirea registrului patrimoniului național mobil și al patrimoniului cultural imaterial • Implementarea normelor salariale noi. 	2154,7	2154,7	2154,7	<p>finanțate</p> <ul style="list-style-type: none"> • reparația a câte 2 edificii (biblioteci, teatre și muzee) • numărul fondului de carte și fondului muzeistic • numărul bunurilor culturale înscrise • norme implementate
<p>SUBPROGRAMUL III. Protejarea patrimoniului cultural național include activitățile ce țin de susținerea de către stat a politicilor de protejare, conservare, restaurare și punere în valoare a patrimoniului cultural din Republica Moldova, activitatea Agențiilor din subordinea Ministerului Culturii în acest domeniu.</p> <p>Scopul subprogramului: Valorificarea patrimoniului cultural național, prin asigurarea accesului liber al cetățenilor la valorile culturale moștenite.</p>					
<p>A. Probleme-cheie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lipsa capacităților de administrare, a specialiștilor în domeniul conservării și restaurării, a mecanismelor de implementare a Convențiilor UNESCO și Consiliului Europei • Lipsa inventarelor și bazelor electronice de date referitoare la patrimoniul cultural național • Lipsa programelor de stat privind salvagardarea patrimoniului cultural național și a mecanismelor de finanțare a acestora • Nivelul și conținutul insuficient al Registrului monumentelor Republicii Moldova ocrotite de stat • Lipsa Cadastrului Arheologic național • Starea deplorabilă a monumentelor și siturilor istorice ocrotite de stat, a arhitecturii populare de lemn, precum și a edificiilor instituțiilor de cultură, 	<p>A. Acțiuni curente</p> <ul style="list-style-type: none"> • Desfășurarea activității de conservare și punere în valoare a celor mai importante obiecte ale patrimoniului cultural național construit <p>C. Acțiuni noi identificate</p> <ul style="list-style-type: none"> • Administrarea și protejarea patrimoniului arheologic național prin crearea Agenției Naționale Arheologice • Inspectarea, monitorizarea și protejarea patrimoniului cultural construit 	426,8	426,8	426,8	<ul style="list-style-type: none"> • numărul de situri arheologice inventariate și documentate anual • numărul de monumente istorice inspectate și protejate anual

Probleme-cheie / politici	Acțiuni prioritare de politică	Costurile acțiunilor pe ani (mii lei)			Indicatori de monitorizare
		2012	2013	2014	
<p>care necesită în regim de urgență măsuri de salvagardare, în special de conservare-restaurare sau de reconstrucție și modernizare</p> <ul style="list-style-type: none"> Nivelul insuficient de conștientizare de către societate a valorii și problemelor ce țin de domeniul patrimoniului cultural <p>B. Obiective de politică pe termen mediu</p> <ul style="list-style-type: none"> Protejarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural material și imaterial Conservarea și restaurarea patrimoniului cultural construit 					
<p>SUBPROGRAMUL IV. Susținere a de stat a televiziunii și radiodifuziunii publice include activitățile ce țin de susținerea de către stat, în temeiul Codului audiovizualului nr.260-XVI din 27 iulie 2006, a unicului radiodifuzor public național –Instituția publică națională a audiovizualului Compania „Teleradio-Moldova” și a radiodifuzorului regional Compania „Teleradio-Găgăuzia”.</p> <p>Scopul subprogramului: Sporirea accesului populației la informatizarea prin intermediul mijloacelor de informare în masă.</p>					
<p>A. Probleme cheie:</p> <ul style="list-style-type: none"> Mijloacele alocate acoperă cheltuielile pentru аренда circuitelor și emițătoarelor pentru 7 luni ale anului pentru difuzarea programelor televizate în volum de 24 ore zilnic și radiofonice – 24 ore zilnic Necesitatea stringentă de reutilare a blocurilor televiziunii și radiodifuziunii <p>B. Obiective de politici pe termen mediu</p> <ul style="list-style-type: none"> Asigurarea accesului populației la programele televizate emise de radiodifuzorii publici Asigurarea calității tehnice a difuzării programelor TV și RD pe întreg teritoriul Republicii. 	<p>A. Acțiuni curente</p> <ul style="list-style-type: none"> Desfășurarea activității radiodifuzorilor publici național și regional întru asigurarea accesului populației la informatizare. <p>B. Acțiuni ce duc la o utilizare mai eficace și eficientă a resurselor</p> <ul style="list-style-type: none"> Utilizarea emițătoarelor în diapazonul FM și unde medii și refuzul de la emițătoarele în diapazonul de unde ultra scurte Refuzul de la canalele transport programe radio. <p>C. Acțiuni noi identificate</p> <ul style="list-style-type: none"> Deschiderea canalului Radio Moldova Tineret cu volumul zilnic de emisie de 24 ore/zi. 	88520,5	88520,5	88520,5	<ul style="list-style-type: none"> volumul orelor de emisie televizată și radiofonică la IPNA Compania „Teleradio – Moldova” către a.2014 va constitui 24 ore pe zi costul unei ore de emisie televizată / radiofonică va rămâne la nivelul anului 2011 volumul emisiei la Compania „Teleradio-Găgăuzia” va constitui 5-8 ore pe zi.
		-1896,9	-1896,9	-1896,9	
		-575,4	-575,4	-575,4	
		2326,0	2326,0	2326,0	

Probleme-cheie / politici	Acțiuni prioritare de politică	Costurile acțiunilor pe ani (mii lei)			Indicatori de monitorizare
		2012	2013	2014	
SUBPROGRAMUL V. Susținerea creației literare și a presei include activități ce țin de susținerea din bugetul statului a editării cărții naționale, a revistei social-culturale „Moldova” și revistelor pentru copii „Noi”, „Alunelul”, „Florile dalbe”. Scopul subprogramului: Dezvoltarea accesului populației la cultura scrisă și stimularea lecturii publice					
A. Probleme-cheie <ul style="list-style-type: none"> Rata medie de înnoire a colecțiilor din bibliotecile publice s-a îmbunătățit ușor dar înnoirea și dezvoltarea colecțiilor nu asigură necesarul B. Obiectivele de politici pe termen mediu: <ul style="list-style-type: none"> Completarea fondurilor bibliotecilor publice și școlare. Asigurarea populației cu ediții periodice 	A. Acțiuni curente <ul style="list-style-type: none"> Desfășurarea acțiunilor de promovare a culturii scrise prin editarea de carte la comanda de stat pentru completarea gratuită a fondurilor bibliotecilor publice și școlare, susținerii edițiilor periodice din domeniul culturii și celor destinate copiilor; C. Acțiuni noi identificate <ul style="list-style-type: none"> Redirecționarea mijloacelor pentru editarea/achiziționarea cărților din bugetele unităților administrativ-teritoriale pentru asigurarea centralizată a bibliotecilor publice cu fonduri de carte sub egida Ministerului Culturii. 	2350,4	2350,4	2350,4	<ul style="list-style-type: none"> editarea a 14 cărți pe an și a 12 numere pe an a revistei „Moldova”. editarea și achiziționarea a 200 mii exemplare de carte pe an;
		10000,0	10000,0	10000,0	

Distribuirea alocărilor de resurse pe programe de cheltuieli în cadrul domeniului „Cultură și artă, pe anii 2010-2014

Denumirea programului	Total cheltuieli publice (mii lei)		Proгноza (mii lei)			Ponderea fiecărui program în suma totală a cheltuielilor din sector (%)		
	2010 executat	2011 aprobat	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Subprogramul I. Elaborare a politicii și management în domeniul culturii și artei	13561.8	14043.3	16762.0	19904.2	20928.4	2.8	3.2	3.1
Subprogramul II. Dezvoltare a culturii	406510.6	445864.7	473240.4	497977.8	546080.7	79.9	80.3	81.6
Subprogramul III. Protejare a patrimoniului cultural național	646.0	426.8	1226.8	1226.8	1226.8	0.2	0.2	0.2
Subprogramul IV. Susținerea de stat a televiziunii și radiodifuziunii publice	74027.9	88374.2	88374.2	88374.2	88374.2	14.9	14.3	13.2
Subprogramul V. Susținere a creației literare și presei	10416.6	2350.4	12350.4	12350.4	12350.4	2.1	2.0	1.8
Total pe program	505162.9	551059.4	591953.8	619833.4	668960.5	100.0	100.0	100.0
<i>Finanțat de la:</i>								
Bugetul de stat total	188654.3	216519.9	241435.5	243723.7	255432.6	40.8	39.3	38.2
inclusiv:								
§ <i>cheltuieli de baza</i>	180296.3	208406.6	233322.2	235610.4	247319.3	39.4	38.0	37.0
§ <i>fonduri și mijloace speciale</i>	8358.0	8113.3	8113.3	8113.3	8113.3	1.4	1.3	1.2
Bugetele unităților administrativ - teritoriale	316508.6	334539.5	350518.3	376109.7	413527.9	59.2	60.7	61.8
Bugetul asigurărilor sociale de stat								
Fondurile de asigurări obligatorii de asistență medicală								
Total pe sector	505162.9	551059.4	591953.8	619833.4	668960.5	100.0	100.0	100.0

Președintele grupului de lucru responsabil de elaborarea strategiei sectoriale - Postică Gheorghe, viceministru, Ministerul Culturii